

 <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1942>

 Elmin ABDULLAYEV

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Yapı ve Sosyal Çalışma Bölümü, Ankara / TÜRKİYE

Citation: Abdullayev, E. (2020). Kuşaktan kuşağa aktarılan şiddetin sessiz kurbanları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(55), 1827-1839.

KUŞAKTAN KUŞAĞA AKTARILAN ŞİDDETİN SESSİZ KURBANLARI*

ÖZET

Evrensel bir sorun olan kadına yönelik şiddet, cinsiyet ayrımcılığının en acımasız örneğidir. Kadınlar genellikle en yakınındaki erkekler tarafından şiddete maruz kalmaktadırlar. Günümüzde kadının maruz kalmakta olduğu şiddet önemli ölçüde artış göstermektedir. Dünya genelinde etkisi günden güne artmakta olan şiddetin varlığını, açmış olduğu olumsuz sonuçları öyle ya da böyle hepimiz hissetmekteyiz. Genellikle aile içinde yaşanan şiddet olaylarının mahrem bir konu olarak algılanmasından dolayı sorunun ortadan kaldırılmasına yönelik yapılan çalışmalar son derece kısıtlıdır. Karmaşık bir yapıya sahip olmasından dolayı ise şiddetin ortadan kaldırılması ile ilgili somut bir çözüm önerisi bulunamamaktadır. Kadına yönelik şiddetin incelenmesi, anlaşılması ayrıca çözümü için yapılması gerekenlerin belirlenmesi için çalışmaların düzenli ve sistematik bir şekilde yapılması önemlidir. Bu çalışma; kadına yönelik şiddetin nedenlerini, kadının şiddetle mücadelesini güçleştiren faktörleri, şiddetin kadın ve toplumsal yaşam üzerindeki olumsuz etkilerini, bu sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerileri sunmayı ve toplumda daha fazla farkındalık oluşturulmasını amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kadına Yönelik Şiddet, Şiddetin Nedenleri, Şiddetle Mücadeledeki Zorluklar, Şiddetin Olumsuz Etkileri, Şiddetle Mücadelede Alınacak Önlemler.

SILENT VICTIMS OF VIOLENCE TRANSMITTED FROM GENERATION TO GENERATION

ABSTRACT

Violence against women is a universal problem and the most brutal example of gender discrimination. Women are often exposed to violence by the men they are related. Violence against women in this century has increased significantly. We all feel the existence of violence against woman, which has an increasing impact day by day. Moreover, its negative consequences are also quite glaring. Generally, efforts to eliminate this problem are very limited, as violence usually occurs within the family, which is perceived as a private issue. Because of its complex nature, there is no concrete solution for the elimination of violence against women. It is important to study violence against women, to understand it and to conduct regular and systematic studies to determine what needs to be done to resolve this issue.

This work is aimed at providing explanations for the causes of violence against women, the factors that strengthen the women's struggle against violence, the negative effects of violence on women and social life. Moreover suggestions for resolving this problem, and creating greater awareness in society regarding this issue.

Keywords: Violence Against Women, Causes Of Violence, Difficulties In Combating Violence, Negative Effects Of Violence, Measures To Combat Violence.

1. GİRİŞ

Şiddet, insanlık tarihiyle birlikte ortaya çıkmıştır. Yaşanılan döneme ve toplumun yapısına göre değişebilen şiddet, evrensel bir olgudur (Akkaş ve Uyanık, 2016:33,34). Şiddet, tarihin her döneminde mevcuttur ve hala artarak devam eden sosyal bir sorundur. Söz konusu nedenden dolayı şiddeti daha geniş bir perspektifle değerlendirmek gerekmektedir.

Tanım olarak şiddet; fiziksel güç kullanılarak bireyin bedensel ve ruhsal açıdan hasar görmesine sebep olan bireysel veya toplu şekilde yapılan hareketlerin tümü olarak belirtilmektedir (United Nations

* Bu makale Doç. Dr. Banu METİN danışmanlığında yürütülen tez çalışmasından yararlanılarak hazırlanmıştır.

Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women [CEDAW], 1993). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin, cinsiyetçi algıların ve geleneksel kalıpların etkisiyle kadınlar şiddetin birinci dereceden mağdur tarafı olmaktadır (Cihan ve Karakaya, 2017:298). Mağdur kadının maruz kaldığı şiddet erkek ve kadınlar arasında eşit olmayan güç ilişkileri sonucunda ortaya çıkmaktadır (İsmaylova, 2017:8). Araştırmalarda mağdur kadınların ağırlıklı olarak en yakınındaki, en güvendiği erkekler en çok da kocaları tarafından şiddete maruz kaldıkları belirlenmiştir (Vatandaş, 2003).

Kadınların maruz kalmakta olduğu şiddet, sosyal sorunların en başında gelmektedir. Kadına yönelik şiddet insan hakları ihlali olarak karşımıza çıkmaktadır. Erkekler tarafından uygulanan şiddet kadınların toplumdaki potansiyellerini gerçekleştirmelerinin önünde engel oluşturmaktadır. Şiddet sonucu mağdur kadınların yaşam standartları giderek düşmekte, sağlık sorunları ortaya çıkmakta ve sağlık hizmetlerini kullanım sıklığı artmaktadır (Efe ve Ayaz, 2010). Şiddet; mağdur kadınların eğitim hayatında başarısızlığına, toplumda erkeklerle eşit bir şekilde aktif katılımının engellenmesine, kadınların kendi çocuklarına şiddet uygulamasına, bedensel ve ruhsal sakatlıklar yaşamasına neden olabilmekte hatta mağdur kadının ölümüne kadar uzanabilen geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Kadına yönelik şiddet doğrudan ya da dolaylı olarak toplumdaki hemen hemen herkesi etkilemektedir.

Çalışmada ilk olarak şiddet ve kadına yönelik şiddet kavramı tanımlanmıştır. Belirtilen tanımlardan sonra ise kadına yönelik şiddetin nedenleri, mağdur kadının şiddet ortamından uzaklaşmasını zorlaştıran faktörler ele alınmıştır. Konunun ilerleyen kısımlarındaysa şiddetin kadınlar, çocuklar ve genel olarak da toplum üzerinde yol açmış olduğu olumsuz etkilere değinilmiştir. Bu açıklamalardan sonra ise şiddeti önlemede atılacak adımlar ele alınmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda söz konusu çalışmanın temel amacı kadına yönelik şiddeti geniş bir yelpazede ele almak ve belirtilen sorun için toplumda farkındalığın daha da artmasını sağlamaktır. Diğer taraftan çalışmada kadına yönelik şiddetin azaltılmasına dair çözüm önerileri de sunulmuştur.

2. KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TANIMI VE ÖZELLİKLERİ

İnsanın bulunduğu her yerde şiddet vardır (İçli, 2013:117). Farklı boyutlarda kendini gösteren şiddet tarihin her döneminde karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda şiddet sosyal problemlerin en başında gelmektedir (Harcar-Çakır, Sürgevil ve Budak 2008:51). Şiddetin hangi boyutta gerçekleştiği fark etmeksizin şiddet bireye ve toplumun tamamına zarar veren bir eylemdir (İçli, 2013:121).

Şiddet; kişinin vücut yapısı, psikolojisi, değerleri, özgürlüğü üzerinde tahribat yaratan, mağdur kişinin hak ve hukuklarının ihlal edildiği eylemler bütünü olarak tanımlanmaktadır (Taşdemir Afşar, 2015:723). Kadına yönelik şiddet ise kadına psikolojik, fiziksel, cinsel, ekonomik anlamda zarar veren ve toplumda temel insan hakları başta olmak üzere kadının hak ve özgürlüklerini tehdit eden eylemlerdir (İçli, 2013:138). Şiddetin temel amacı kadının davranışlarını korkuya dayalı olarak denetim altına almaktır (Akkaş ve Uyanık, 2016:37). Söz konusu şiddet, kadının toplumun her alanında ikincil konuma itilmesine yol açan, kadına uygulanan her türlü şiddet eğilimini ve tehditlerini içermektedir. Şiddet; kadının bedeni, davranışları ve bireysel özgürlükleri üzerinde kontrolü ele almayı hedefleyen davranış biçimi olarak da nitelendirilmektedir (Polat, 2015:63).

Şiddet anne karnından başlayarak ölüncüye kadar devam edebilmektedir (Erseçen ve Tosun, 2015:7). Bütün kadınlar şiddete maruz kalma riski taşımaktadır (Arat ve Altınay, 2008). Hangi eğitim düzeyine veya sosyal sınıfa dâhil olduğu fark etmeksizin kadınlar toplumun tüm farklı alanlarında ne yazık ki öyle ya da böyle mutlaka bir şiddet geçmişine sahiptir (Bora ve Üstün, 2005). Bazen toplumda cinsiyetin kadın olması şiddete maruz kalmak için yeterli olmaktadır (Taşdemir Afşar, 2015:748).

Kadınlar babaları, kardeşleri, akrabaları, tanımadığı kişiler, sevgilisi, nişanlısı, kocası, duygusal ve cinsel bağları olan erkekler tarafından şiddete uğramaktadır (Öztürk, 2015b:19). Şiddetin hüküm sürdüğü ilişkilerde erkeğin lehine mevcudiyetini sürdüren bir güç dengesizliği vardır (Akkaş ve Uyanık, 2016:37). Kadının erkek tarafından şiddete uğramasının temelinde toplumsal cinsiyet ayrımcılığı yatmaktadır (Dişsiz ve Hotun Şahin, 2008). Kadına yönelik şiddet, erkeğin egemenliği ve kadının bağımlılığı üzerine inşa edilen ataerkil kontrol mekanizmasıdır (Polat, 2015:63).

Şiddetin olumsuz etkilerinden sadece mağdur konumundaki kadınlar değil; ailesi, iletişim halinde olduğu çevresi ve içinde bulunduğu toplum da önemli derecede etkilenmektedir (Ediz ve Altan,

2017:407). Kadına yönelik şiddet; toplumun gelişimi, eşitliğin sürdürülmesi ve dünyada barışın hüküm sürmesinin önündeki en büyük engelleyici değişkenlerden biridir (Yıldırım, 1998:23).

2.1. Kadına Yönelik Şiddetin Yaygın Biçimleri

Kadına yönelik şiddet insan doğası gibi karmaşık bir yapıya sahiptir (Cihan ve Karakaya, 2017). Çünkü şiddetin herhangi bir türünü diğerinden hiyerarşik bir biçimde ayırarak değerlendirmemiz mümkün değildir (Mor Çatı Sığınma Vakfı, 2017). Kadına yönelik şiddet denildiğinde herkesin aklına her şeyden önce fiziksel şiddet gelmektedir. Fakat fiziksel şiddet gibi şiddetin diğer biçimleri de en az fiziksel şiddet kadar kadınlar üzerinde kısa, orta ve uzun vadeli olumsuz izler bırakmaktadır (Ayman ve Şenol, 2014:17,18). Mağdur kadının maruz kaldığı şiddet biçimlerinden hiçbiri diğerinden daha önemli veya önemsiz değildir (Mor Çatı Sığınma Vakfı, 2017).

Kadına yönelik şiddet; erkeğin kadına hükmetmesi ve denetimi altına almasını hedefleyen, fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddetin de dahil olduğu bir davranış biçimidir (Polat, 2015:24). Kadınların maruz kaldığı şiddet yaşadığı bölgeye, içselleştirdiği kültürel değerlere ve toplumsal normlara dayalı olarak biçimlenmektedir (Karal ve Aydemir, 2012:42). Aynı zamanda kadınlar birkaç şiddet biçimine aynı anda maruz kalabilmektedir (Mor Çatı Sığınma Vakfı, 2017). Kadınların herhangi bir şiddet türüne maruz kalması diğer şiddet türlerini de beraberinde getirmektedir (Öztürk, 2010:97).

Bütün şiddet türlerini birleştiren ortak taraf, kadını küçük düşürmesi ve kadının şiddete ne zaman maruz kalacağını kestirememesidir (Engström, 2013:20). Kadınlar şiddete birbirinin içine geçmiş bir şekilde maruz kaldıklarından dolayı şiddeti türlerine ayırmak zor gözükmektedir. Fakat şiddeti türlerine ayırmakla her şiddet türünün ayrıcalıklı olarak araştırılması şiddetin görünürlüğünü ve farkındalığını arttırmaktadır (Öztürk, 2015b).

2.1.1. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet, kadın ve erkek arasında ezme ve ezilme ilişkisinin en sık rastlandığı şiddet türüdür (Baga ve Kısmet, 2005). Öte yandan kadına yönelik fiziksel şiddet hiçbir sosyal sınıf farkı gözetmeksizin toplumun bütün kesimlerinde yer almaktadır (Öztürk, 2010). Fiziksel şiddet diğer şiddet türlerine göre görünür izler bırakmasından dolayı toplum tarafından kolaylıkla fark edilebilmektedir (Engström, 2013:17).

Fiziksel şiddet, kişinin vücut bütünlüğüne yönelik acı veren her türlü eğilimi içermektedir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2017:5). Kadını itmek, kavga etmek, kesici aletle hasar oluşturmak, sağlıksız koşullar altında yaşamaya zorlamak fiziksel şiddetin farklı biçimleridir (Karal ve Aydemir, 2012:22). Fiziksel şiddet; tehdit, aşağılama ve cinsel baskı gibi şiddet öğelerini de beraberinde getirmektedir (Öztürk, 2010). Öte yandan fiziksel şiddet, şiddet türleri içerisinde en çok maruz kalınan ve en çok psikolojik travma yaratan şiddet türlerinden biridir (Çalışkan ve Çevik, 2017:220).

Kadınlar en çok yakın çevresindeki duygusal bağı olan erkekler, ağırlıklı olarak ise kocaları tarafından şiddet görmektedir (Çalışkan ve Çevik, 2017:220). Fail erkekler fiziksel şiddet sonucu kadının vücut bütünlüğünü ihlal etmektedirler (Polat, 2015:45). Fiziksel şiddet kadının hayatına son vermeye kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır (Karal ve Aydemir, 2012:22). Mağdur kadının erkek tarafından maruz kaldığı fiziksel şiddet, kadın üzerinde geçici ve kalıcı hasarlar oluşturabilmektedir (Polat, 2015:45).

İlk defa fiziksel şiddetle karşılaşan kadın genellikle aile yaşamı boyunca birçok kez tekraren şiddete maruz kalabilmektedir (Öztürk, 2015b:16). Dayakla başlayan fiziksel şiddet, görülme sıklığı artarak daha yoğun şiddet içeren bir davranışa dönüşmektedir. Kocanın eşine fiziksel şiddet uyguladığı aile ortamı, güven duygularından her geçen gün uzaklaşmaktadır (Polat, 2015:45). Şiddetin tekrarlanması kadını kısır bir döngü içerisine itmektedir. Şiddetin artması ve tekrarlanmasıyla kadını erkek arasındaki sevgi ve karşılıklı saygı hissi zamanla azalmaktadır (Polat, 2015:45).

Fiziksel şiddet, çoğu zaman diğer şiddet türleriyle bir arada yaşanmaktadır (Öztürk, 2015b:16). Fiziksel şiddetle karşılaşan kadınlar bedenlerindeki hasarlardan dolayı iş yerinden ayrılabilir ki, bu fiziksel şiddet yaşayan kadının aynı zamanda psikolojik şiddete de maruz kaldığını göstermektedir (Mor Çatı Sığınma Vakfı, 2017).

2.1.2. Psikolojik Şiddet

Şiddet denildiğine, akla ilk olarak fiziksel şiddet geldiği için psikolojik şiddet çoğu zaman göz ardı edilmektedir (Çaha, Sare Aydın ve Çaha, 2014:50). Görünürde fiziksel şiddet gibi iz bırakmamasından dolayı daha az bilinmektedir (Öztürk, 2010). Diğer şiddet türlerine göre tespit edilmesi de oldukça zordur (Polat, 2015:49). Erkekler kadına her şeyden önce psikolojik şiddet uygulamaktadırlar. Psikolojik şiddetin devamında fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddet yaşanmaktadır (İsmayılova, 2017:18). Fakat şiddetin görünmeyen yüzü olarak tanımlayabileceğimiz psikolojik şiddet, şiddetin görünen yüzlerinden çok daha fazla kalıcı hasarlar bırakmaktadır (Şenol ve Yıldız, 2013:14). Birkaç şiddet türünün aynı anda yaşanması da sık karşılaşılan bir durumdur (Polat, 2015:49,57). Psikolojik şiddet; kadınların farkında olmadığı, farkında olsalar bile çoğu zaman önemsemedikleri, telafi etme durumuna gitmedikleri, önlem almadıkları bir şiddet türüdür (Şenol ve Yıldız, 2013:14).

Yalan söylemek, aşağılamak, alay etmek, onurunu zedelemek, gururunu incitmek, düşüncelerini özgür bir şekilde ifade etmesi önünde engeller oluşturmak, nasıl giyinmesi gerektiğine karışmak, sosyal çevresiyle ilişkilerini sınırlamak, karar alma sürecini kısıtlamak, küfür ve hakaret etmek, elde ettiği başarıları küçümsemek, sürekli eleştirmek, zorla evlendirmek, özel yaşam hakkı tanımamak gibi eylemler psikolojik şiddet kapsamında ele alınmaktadır (Öztürk, 2010). Kadının gelişimine izin vermemek, kültürel farklılıkları reddetmek ve eleştirmek, başka erkeklerle konuşmasını kaldıramamak, kadının görüşeceği kişilere karar vermek, sadakatsiz olarak algılamak, kıskançlık bahanesiyle denetim altında tutmak, çocuklara yönelik önemli kararları tek başına almak psikolojik şiddetin örnekleri arasındadır (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017:6).

Psikolojik şiddet, kadının toplumdaki özgüvenini ve kimliğini tamamen yok edebilecek kadar büyük bir etkiye sahiptir (Öztürk, 2010). Psikolojik şiddetle karşılaşan kadınlar özgüvenlerini kaybetmektedir. Eski özgüvenlerini kayb ettikleri için kendilerini koruyamaz hale gelen kadınlara erkekler devamlı şiddet uygulamaktadır (Şenol ve Yıldız, 2013:15). Kadının kendine olan güvenini azaltan psikolojik şiddet, failin etkinliğini arttırmaktadır. Söz konusu şiddet, kadınlar üzerinde yıkıcı hasarlar bırakmaktadır. Psikolojik şiddet kadının ruhsal dünyasını yaralamaktadır (Polat, 2015:49,57). Çoğu zaman mağdur kadınlar maruz kaldıkları şiddeti gizli tutmakla farkında olmadan bu durumun yeniden oluşmasına yol açmaktadır. Psikolojik şiddet her an fiziksel şiddete dönüşebilmektedir. Bu sebepten dolayı kadınlar geleceğe dair kaygı içinde olmaktadır (Aktaş Mavili, 2006:35, 36). Psikolojik şiddet kadınlarda, üzerinden yıllar geçmesine rağmen kalıcı izler bırakabilmektedir (Polat, 2015:49, 59).

2.1.3. Ekonomik Şiddet

Kadının ekonomik açıdan güçlü olması onun toplumdaki yerini ve bağımsızlığını olumlu yönde şekillendirmektedir (Polat, 2015:60). Topluma erkeklerle eşit bir şekilde katılım sağlaması kadının toplumla bütünleşmesinde son derecede önemlidir (Atauz, 2013:27).

Ekonomik şiddet; kadının çalışmasına izin vermemek, iş imkanlarına erişimini kısıtlamak, zorla istemediği bir işte çalıştırmak, ailede kadının fikri sorulmadan ekonomik kararları tek başına almak, ekonomik kazancına el koymak, kısıtlı para vererek kadından çok şey beklemek, kadının istihdam edilmesini ve iş hayatında bireysel gelişimine katkıda bulunacak etkinliklere katılımını engellemek, çalıştığı yerde olay çıkartarak kadının işten atılmasına neden olmak, kadının adına kadına zorla kredi çekertirmek, temel ihtiyaçlarını karşılayacak maddi kaynaklardan yoksun bırakmak, ailesinden miras payını almaya zorlamak, para harcamasını kısıtlamak amacıyla yapılan her türlü eylemdir (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2017:5; Kadın Dayanışma Vakfı, 2017:9).

Çalışma hayatında yönetici ve karar alma konumlarında kadınlara çok az sayıda kontenjan verilmesi, erkeklerle eşit bir şekilde ücret ödenmemesi, sigortasız çalıştırılmaları, yarı zamanlı çalışmaları, ekonomik kriz anında işten kadınların çıkarılmasına öncelik verilmesi ekonomik şiddete yol açmaktadır (Polat, 2015:60).

Kadının erkeğe ekonomik açıdan bağımlı hale gelmesi kadına yönelik şiddetin varlığında önemli bir etkidir (Ediz ve Altan, 2017:409). Kadınların dörtte biri hayatlarının farklı dönemlerinde erkekler tarafından ekonomik şiddete maruz kalmışlardır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014). Erkekler, cinsiyetçi rollerin etkisiyle kendilerini ailenin geçimini sağlamaktan sorumlu olan kişi olarak görmektedir. Bunun yanı sıra iş hayatında yer alan kadının mesleki statü açısından erkekten üstün

olması da erkeğin şiddet uygulama eğiliminde bulunmasına neden olabilmektedir. Erkekler kadınların onlardan daha üstün olmalarını kaldıramamakta ve bu durumu kendileri için bir tehdit unsuru olarak görebilmektedir (İçli, Ögün ve Özcan, 1995:21). Erkeklerin kadınlar üzerindeki otoritesini, kontrolünü ve saygınlığını kaybetme endişesi mevcut boşluğu kadına şiddet uygulayarak doldurmasına neden olabilmektedir (Öztürk, 2015a:5).

Toplum içerisinde kadınların ekonomik özgürlüklerinin olmaması, erkeğe kadın üzerinde yaptırım gücü vermektedir (Şenol ve Yıldız, 2013:12). Erkekler; ekonomik kaynak ve gelirleri kontrol aracı olarak kullanmakla, kadınları maddi güçten yoksun bırakmaktadır (Ediz ve Altan, 2017:401). Yoksul ailelerde kadınlar ekonomik şiddetin zararlarını daha keskin bir şekilde yaşamaktadır (İsmayılova, 2017:21). Ekonomik şiddet, kadını yoksullaştırarak çaresiz hale getirmektedir. Özgürleşmelerinin önüne set çekilerek kadınların yaşama tutunmaları engellenmektedir. Ekonomik şiddet; kadınların kendilerini geliştirmeleri, yeniden inşa etmeleri, çalışma hayatında başarılı ve azimli olmalarının önündeki çok önemli bir engeldir (Polat, 2015:126, 127). Erkek ve ataerkil sistemin etkisiyle kadınlar çift yönlü bir baskı altında olmaktadır (Atauz, 2013:26).

2.1.4. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet; şiddet türleri içerisinde şiddet olduğunun farkına varılmadığı, kabullenmekte zorlanıldığı bir şiddet türüdür. Kadınlar genellikle tanıdığı kişiler ve kocaları tarafından cinsel şiddete uğramaktadırlar (Şenol ve Yıldız, 2013:17). Yakın çevrenin yapmış olduğu cinsel şiddeti çoğu zaman kadınlar fark edememektedir (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017:7). Erkekler cinsel şiddeti kadınlar üzerinde baskı ve sindirme aracı olarak kullanmaktadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2017:5). Cinsel şiddet, failin kadının bedeni üzerinde kontrol etme imtiyazı olduğunun mesajını vermektedir (Polat, 2015:79,80). Erkekler kadınlara cinsel şiddet uygulamakla bedenleri üzerinde ağır denetim sağlamaktadır bu da ağır sonuçlara yol açmaktadır (Bora ve Üstün, 2005).

Cinsel şiddet, erkeğin kadına rahatsız edici bakışından cinsel istismara maruz koymaya kadar uzanan geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır (Ayman ve Şenol, 2014:18). Cinsel şiddet, kadının cinsel bütünlüğüne erkek tarafından zarar verilmesidir (Polat, 2015:47). Cinsel şiddetin cinsel şaka ve küfürler yapmak, laf atmak, cinsel anlam içeren ifadeler kullanmak, ikili anlamlı sözcüklerle imalarda bulunmak, dostça yaklaşımının altında kadını rahatsız eden ifadeler kullanmak, cinsel amaçlı dokunmalarla kadına temas etmek, ısrarlı takipler ve tecavüz şeklinde örneklenmesi olanaklıdır (Yıldırım, 1998:27). Kadını rızası dışında cinsel birlikteliğe zorlamak, isteği dışında doğuma veya kürtaja zorlamak, kadını alkol ve uyuşturucu gibi maddeler kullanmaya zorlamak, cinsel organına zarar vermek, cinsel içerikli yayın izletmek, kadının bedenini aşağılamak, onu diğer kadınlarla kıyaslamak, başka erkeklerle cinsel ilişkiye zorlamak, kadının sevmediği cinsel temaslarda bulunmak cinsel şiddetin örneklerindedir (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017:8). Kadınların cinsel ilişkiye girip girmediğini öğrenmek için “kızlık zarının” kontrolünü içeren, kadınların cinsel özgürlüklerine yönelik ayırıcı bir yaklaşım da cinsel şiddete girmektedir (Erşen ve Tosun, 2015:11).

Bazı kadınlar cinsel ilişkiyi reddettikleri takdirde erkeğin soğuyacağını ve cinsel ihtiyaçlarını aldatarak başka kadınlarla karşılayacağını düşünmektedir. Söz konusu durumun riskli olmasından dolayı birçok kadın cinsel şiddete boyun eğmektedir (Mor Çatı Sığınma Vakfı, 2017). Cinsel şiddet kadına cinsel hastalıkların bulaşmasına, beklenmedik hamileliklere ve hamileliğin ters sonuçlarına neden olabilmektedir (Sargın, 2012:14). En kötü taraflarından biri de kadının isteklerinin hiçe sayılması ve cinsel birlikteliğe karşı çıktığında kadının ciddi fiziksel şiddet ve toplumsal baskılarla karşı karşıya kalmasıdır (Polat, 2015:69).

Cinsel gelişimini tamamlamayan kız çocuklarının erken yaşta rızaları dışında evlendirilmeleri de cinsel şiddettir (Şenol ve Yıldız, 2013:18). Bir kadının cinsel ilişkiye girme yaşı ne kadar küçük olursa, cinsel birlikteliğin kadının rızası dışında olma olasılığı da o kadar yüksek olmaktadır (Polat, 2015:69). Erken yaşta evlendirilen küçük kızlar şiddet ortamından kurtulmak için gerekli destek bulamadıklarında maruz kaldığı şiddetin etkilerini daha fazla yaşamaktadır (Şenol ve Yıldız, 2013:18).

Cinsel şiddet mahrem alana girmesinden, toplumla paylaşılmasının ayıplanmasından ve konuya yargılayıcı yaklaşılmasından dolayı gizli tutulmaktadır (Mor Çatı Sığınma Vakfı, 2017). Belirtilen sebeplerden dolayı cinsel şiddet tüm dünyada en çok maruz kalınan şiddet türlerinden biri olmasına

rağmen kolluk kuvvetlerine ya da adli kurumlara en az şikâyetle bulunulan şiddet türüdür (Sargın, 2012:7).

2.1.5. Israrlı Takip

Son zamanlarda herkesin bildiği şiddet türlerinin yanı sıra ısrarlı takip de ana sorun haline gelmeye başlayan şiddet türleri arasında yerini almaya başlamıştır (İsmayılova, 2017:17). Israrlı takip fail kişinin mağdur konumundaki kişiyi hukuka aykırı bir şekilde sürekli olarak takip etmesidir. Bu yönüyle ısrarlı takip, mağdur tarafın kişilik haklarını ihlâl etmesinden dolayı şiddetin bir türü olarak nitelendirilmektedir (Türkmen, 2009).

Erkekler kadınları ayrılık dönemlerinde ısrarlı takibe maruz bırakarak şiddete yol açmaktadır. Israrlı takip genellikle telefonla aramak, mesaj atmak, kısa mesaj, e-posta göndermek, sosyal medya hesaplarını takip etmek veya gittiği yerleri sıkı takip altına almak, iş yerinde rahatsız etmek şeklinde görülmektedir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014).

Erkeğin kadına yazılı, sözlü ya da herhangi bir iletişim aracıyla psikolojik açıdan korkutan, bireysel güvenliğinden endişe duymasına neden olabilecek her türlü davranışı ısrarlı takiptir. Kadınlar sadece aile ve yakın sosyal çevresi tarafından değil tanımadığı kişiler tarafından da ısrarlı takibe maruz kalabilmektedir. Israrlı bir şekilde takip eden sevgili ya da erkekler bu yolla kadının güvenceden yoksun kalmasını sağlamayı, gözdağı vermeyi, korku ile kadını denetim altında tutmayı istemektedir. Erkeğin ev ve iş çıkışı başta olmak üzere her yerde kadının aniden karşısına çıkması, kişisel bilgilerini internet üzerinden paylaşması, isteği dışında hediyeler göndermesi, kadınlar hakkında yalan ve asılsız bilgiler paylaşması, duygusal boyutunu ön planda tutarak görüşmek istemediği durumda intihar edeceğini söyleyerek psikolojik baskı uygulaması ısrarlı takibin örnekleri arasında yer almaktadır. Bununla yetinmeyen erkekler, kadının arkadaş çevresiyle sıkı irtibat kurarak hakkında bilgi edinebilmektedir (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017:10).

Israrlı takibe maruz bırakan erkekler, kadınları kendileriyle görüşmeyi kabul etmemeleri halinde ailesine ve çocuklarına zarar vermekle tehdit etmektedir (Kaptanoğlu, 2014). Kadınlar eski sevgilileri veya eşleri tarafından onlara geri dönmediği takdirde sıkça tehdit edilerek korkutulmaktadır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014).

Israrlı takibe maruz kalan kadın aşırı stres yaşamakta, her an şiddetle karşılaşacağı endişesi içerisinde olmaktadır (Doğan, 2014:151). Kadınlar ısrarlı takibin eylemler zincirinden oluşmasından dolayı belirsizlik ve tedirginlik içerisinde her an endişe duymaktadırlar (Mor Çatı Sığınma Vakfı, 2017). Kadınlar ısrarlı takibin sürekli bir hal alması nedeniyle bu takiplerin hiçbir zaman bitmeyeceği, takip sonucu kendisinin veya ailesinin zarar göreceği, çalıştığı işten ayrılmak mecburiyetinde kalacağı endişesi içerisinde olmakta, özgürlüğünü yitirme hissine kapılması sonucu psikolojik travma yaşamakta, korkularından dolayı artık sosyal yaşamına erkeğin hareketlerine göre yön vermektedir (Türkmen, 2009). Israrlı takip, ne zaman şiddete dönüşeceği ve hangi zaman aralığında gerçekleşeceği bilinmediğinden dolayı her an kötü sonuçlara yol açabilme riskine sahiptir (Doğan, 2014:153).

2.2. Şiddet Döngüsü

Şiddet ortamında yaşamını sürdüren kadınlar ilişkilerinin başlangıcında da şiddet döngüsünün tuzağına düşebilmektedir (Taşdemir Afşar, 2015:733). Erkekler evliliklerinin ilk dönemlerinde çoğu zaman şiddet uygulamamaktadır. Kadınla arasında duygusal bir bağ kurulduktan sonra erkekler şiddet içeren eğilimlerde bulunmaktadır (Öztürk, 2010:69).

Kadınlar kocalarına yoğun sevgi beslemelerinden, bağımlılık duymalarından dolayı ilk başlarda şiddeti hafife almakta ve yeteri kadar önemsememektedir (Öztürk, 2010:69). Eşlerinin istisna hal gibi onlara el kaldırdıklarını düşünen mağdur kadınlar yıkıcı bir evlilik tuzağı içerisine kendilerini hapsedilmiş hissetmektedir (Sargın, 2012:14).

Şiddet uygulayan kocanın çocuklarına karşı sorumlu davranması, şiddet uyguladığı eşine bazı zamanlarda iyi davranışlar sergilemesi, mağdur kadına maruz kalmakta olduğu şiddeti unutturabilmektedir ki bu da şiddetle mücadeleyi olumsuz yönde etkilemektedir (Aktaş Mavili, 2006:56) Çok sevdiği ve sevgilerinin ortak meyvesi çocuklarının babası olan kocasının uyguladığı şiddet kadının çelişkili duygular içerisine girmesine sebep olmaktadır (İçli vd., 1995:21). Kadının maruz

kaldığı fiziksel şiddetin doğal kabul edilmesi ve dünyanın her yerinde kadının yaşadığı bir durummuş gibi algılanması şiddetin olağanlaşmasına, yeniden üretilmesine ve normal bir şey gibi görülmesine neden olmaktadır (Polat, 2015:45). Böylece şiddet gören kadınların bazıları şiddetin kendi hatalarından kaynaklandığını da düşünebilmektedir (Sargın, 2012:14).

Şiddetin kadın tarafından hatalarının sonucu olarak görülmesi durumunda erkekler uyguladıkları şiddetin suçlusu olarak kadınları görmekte ve bir bahane arayışı içerisine girmektedir (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017:16). Kadının erkeğin beklentisini karşılayamadığı düşüncesi onu daha iyi davranma çabası içerisine sokmaktadır. Çoğu zaman şiddet gören kadın erkek otoritesini merkeze alarak kocasına itaat etmekle şiddete son vereceğini de düşünebilmektedir. Bazen de yaşadıkları şiddeti hayatlarının ayrılmaz bir parçası, kaderi olarak kabul ederek şiddete razı olmaktadır (Öztürk, 2015b:24). Kadınlar, erkeği alttan alarak gerginliğin azalmasını istese de kadının sürekli olarak şiddete maruz kalması şiddeti içinden çıkılmaz bir kısır döngü haline getirmektedir (Karal ve Aydemir, 2012:37; Kadın Dayanışma Vakfı, 2017:15).

Şiddet uygulayan erkekler kadınların ters tavırlarını gördüklerinde kadınların ilişkiye son vermemeleri için özür dilemekte, çeşitli hediyeler olarak af dilemektedir. Fail erkekler gözyaşları dökmekte, yaptıklarından pişman olduğunu söylemekte, kadını duygu karmaşasının içerisine iterek şiddet içerikli ilişkide içinden çıkılmaz duruma sokmaktadır (İsmayılova, 2017:23; Taşdemir Afşar, 2015:733). Erkekler şiddet sonucu kadınların ilişkiyi sonlandırmaması için daha öncesinde yaptıkları hataları bir daha asla yapmayacaklarını söyleyerek kadınları ikna etme eğiliminde bulunmaktadır. Kadın ise buna inanarak kısa bir süre içerisinde kocasının şiddetin sorumlusu olduğu fikrini unutmaktadır (Erşen ve Tosun, 2015:18). Yıllarca devam eden bu kısır döngü içerisinde erkekler yeniden eşlerinin sevgisini kazanmak için her defasında balayı dönemini tekrarlarlar. Kadınlar da eşlerinin bir gün düzeleceği umuduyla affetmeye devam ederek şiddetin sonlandırılmasının önünde engel oluşturmaktadırlar (Sargın, 2012:11,12).

2.3. Kadına Yönelik Şiddetin Nedenleri

Kadına yönelik şiddetin birbirine bağlı olan ve biri diğerinin oluşumuna yol açan birden çok sebebi bulunmaktadır. Bu sebepler arasında yer alan sosyal ve kültürel faktörler, kadınların şiddet karşısında kırılğan bir tutum sergilemesine neden olmaktadır (Ayman ve Şenol, 2014:14). Erkekler kadına şiddet uygulamakla toplumda erkek lehine mevcudiyetini sürdüren sosyal düzenin devamlılığını sağlamaya çalışmaktadır (Öztunalı-Kayır, 1998:23). Diğer taraftan, şiddet faili erkekler güç dengelerini, kontrolü ve kadının kendisine boyun eğmesini sağlamayı hedeflemektedir (Öztürk, 2010:85).

Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Bildirgesi, kadına yönelik şiddetin nedenini erkek ve kadın arasındaki iktidar ilişkilerinin belirlenmesi olarak nitelendirmiştir (Sargın, 2012:11). Şiddet, erkeklerin kadınlar üzerinde kurmak istediği iktidarın en temel aracıdır (Taşdemir Afşar, 2015:747). Kadına yönelik şiddetin nedenleri arasında fail konumundaki erkeğin özgeçmişinde, sosyalleştiği aile ortamında şiddete tanık olmasının veya bizzat maruz kalınmasının çok büyük etkisinin olduğu bilinmektedir (Engström, 2013:15). Erkekler genellikle kadınların güçsüzleşerek ikincil konuma itilmesini istemektedir. Böylece toplumun her alanında iktidar sahibi olabilmek için erkekler şiddetin her türünü stratejik amaçla kullanmaktadır (Öztürk, 2015a:2).

Kadınlar, toplumsal normlar sonucu da şiddete maruz kalmaktadır (Engström, 2013:15). Toplumda kadınların aleyhine olan güç dengesizliği, erkeğin egemen ve her zaman kadından bir adım daha önde olma düşüncesi, kültürel kısıtlamaların mevcudiyeti maruz kalınmakta olan şiddetin başlıca nedenlerini oluşturmaktadır (Ayman ve Şenol, 2014:14).

Şiddet mağduru kadınların sosyal destek mekanizmalarından mahrum kalması şiddet yaşanmasına ortam hazırlamaktadır (Polat, 2015:22). Erkek kadın arasında yaşanabilecek sorunların çözümünde şiddetin bir araç olarak görülmesi ve erkeklerin kadınlar üzerinde “sahiplik” hakkı olduğunun kabul edilmesi şiddete zemin hazırlayan kültürel faktörler arasında yer almaktadır (Polat, 2015:23). Aile içi erkek ve kadın arasındaki şiddetin önemli nedenlerinden biri de bireylerin kendi istekleri dışında ailelerin baskısıyla görücü usulüyle evlendirilmeleridir. Görücü usulüyle evlenen kadınlar, erkeğin cinsel yaşamını düzenleyen, toplumdaki statüsünü yükselten, soyun devamını sağlayan bir obje olarak muamele görmektedir (Bora ve Üstün, 2005).

Şiddet bütün sosyoekonomik gruplarda yaşanmaktadır. Fakat ekonomik düzeyi yüksek olan kişilere oranla yoksul kesimlerde kadınlar daha çok şiddete maruz kalmaktadır. Ekonomik yetersizlik, gerilim atmosferi yaratarak şiddete neden olmaktadır (Polat, 2015:69).

2.4. Kadının Şiddet Ortamından Ayrılmasını Güçleştiren Faktörler

Kadınların şiddetle mücadele eğiliminde bulunması, maruz kaldığı şiddetin derecesine ve içinde bulunduğu toplumun yapısına göre farklılık göstermektedir (Öztürk, 2015b:24). Şiddetle mücadele etmenin temel şartlarından biri maruz kaldığı davranış biçiminin şiddet içerdiğini fark etmesidir. Şiddetin normalleştirilerek kabul görmesi kadınların en yakınındaki erkeklerin davranışlarının şiddet içerdiğinin farkında olmasını zorlaştırmaktadır (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017:3). Kadınlar genellikle şiddetin toplumda kabul görmesinin içselleştirilmesiyle susmakta, pasif direniş göstermektedir (Öztürk, 2015b:24).

Kültürel değer yargılarının kişiliğine yansıtılmış olduğu normların etkisiyle kadınlar yaşanan şiddetin suçlusu olarak kendilerini yargılamaktadır. Bunun doğal sonucu olarak evliliğini sürdürme çabalarını devam ettirmektedir (İçli vd., 1995:21). Kadınlar şiddete uğramalarına rağmen kocalarını anlamaya çalışmakta, onlara daha çok sevgi ve saygı gösterilirse şiddetin bir daha yaşanmayacağını düşünmektedir (Engström, 2013:44). Kadınlar yaşanan şiddetin sosyal değil bireysel sorun olduğunu düşünmektedir (İçli, 2013:141). Diğer taraftan ayrılacağı takdirde yalnız kalma korkusu, çocuklarını bir daha göremeyeceği endişesi ve tehditlerin etkisiyle kadınlar saç örgüsü gibi birbirinin içine geçen travmatik bağın mağdurları olmaktadır. Şiddete karşı gel(e)meyen kadın bir süre sonra şiddeti günlük yaşamının doğal bir parçası olarak algılamaktadır (Engström, 2013:44).

Kadınlar maruz kaldığı şiddeti normalleştirdiğinde kendini maddi ve manevi açıdan evi terk etmek için hazırlıklı bulamamakta ve şiddet ortamında yaşamını devam ettirmeye mecbur kalmaktadır (Taşdemir Afşar, 2015:733). Erkek kadın arasında duygusal ve ekonomik bağın oluşması, saldırgan erkeğin ve toplumun şiddeti aile ilişkilerinin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirmesi, tüm tarafların kadını şiddetle mücadele etmek fikrini değiştirmekte ısrarcı olması, kadınların çocuklarının iyi şartlar altında büyümesi için eşinden şiddet görmeye katlanması kadına yönelik şiddetle mücadeleyi güçleştirmektedir (Bağa ve Kısmet, 2005; Sargın, 2012:13). Şiddet mağduru kadının şiddeti ciddi bir sorun olarak algılamaması, durumun ciddiyet ve aciliyetini yeterince kavrayamaması, şiddetin bir gün sona ereceği umudu, maruz kaldığı şiddeti toplumla paylaşmaktan utanması, toplumun genel bakış açısından çekinmesi kadının şiddet gördüğü ortamdan uzaklaşmasını zorlaştırmaktadır (Karal ve Aydemir, 2012:37).

Sosyal çevresinde ailesinin itibarının azalacağı düşüncesi, uğradığı şiddet olayına hiç kimseyi inandıramaması, yeniden evlenme olasılığının düşük olduğu düşüncesi gibi faktörler; kadını, şiddet gördüğü aile ortamında yaşamını devam ettirmeye mecbur bırakmaktadır (BMT-nin Öhali Fondunun (UNFPA) Azərbaycandakı Nümayəndəliyi / Azərbaycan Respublikasının Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri Üzrə Dövlət Komitəsi (AQUDPK), 2018:29; İbiloğlu, 2012). Ayrıca kadınlar kocalarından boşanırlarsa içinde bulunduğu toplumun boşanmış kadına iyi gözle bakmayacağı yönündeki telkinlerinden de etkilenebilmektedir (Erşçen ve Tosun, 2015:26,27). Aynı zamanda kadınların kendi hak ve hukuklarından habersiz olması, nereye başvuracakları hakkında bilinçsiz olması, şiddeti çok ciddi bir sorun olarak algılamamaları veya başvurdukları takdirde kurumların olumsuz tutum sergileyecekleri algısı kurumsal başvuruyu engelleyen etmenlerdir. (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014).

2.5. Kadına Yönelik Şiddetin Kadınlar Üzerindeki Etkileri

Maruz kalınan şiddetin etkilerini her kadın farklı şekilde yaşamaktadır (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017:16). Kadına yönelik şiddet, kadınların temel insan haklarından yararlanmasının önünde engel oluşturmaktadır (Güngörmüş, Karadağ ve Tanrıverdi, 2014:59). Şiddet, kadınların temel kaynaklara erişimini kısıtlamaktadır (Aşkın ve Aşkın, 2017:31). Kadına yönelik şiddet, kadının yaşadığı içinden çıkılmaz bir durum olan şiddetten kurtulması için intihara kalkışmasına yol açacak kadar önemli bir konudur. Şiddet, kadınlarda öncelikli olarak can güvenliği tehlikesi oluşturmaktadır (Sargın, 2012:6). Yaşanan şiddet, kadınlar üzerinde travmatik hasarlara yol açmaktadır (Cihan ve Karakaya, 2017). Erkekler tarafından maruz kalınan şiddet, milyonlarca kadının bedensel ve ruhsal olarak yıpranmasına

neden olmaktadır. Diğer taraftan şiddet, kadının bedensel ve ruhsal bütünlüğünü tehdit altında bırakmaktadır (Bora ve Üstün, 2005). Fail erkeğin uyguladığı şiddet; kadının sakat kalmasına, psikolojik sarsıntılar yaşamasına, ekonomik imkanlardan yoksun kalmasına neden olmakta ve toplumda hak ettiği konuma gelmesine engel oluşturmaktadır (Güngörmüş ve diğerleri, 2014:59).

Şiddete maruz kalan kadınlar toplumda kendilerini huzursuz, güvencesiz hissetmekte ve diğer insanlara karşı sinirli bir kişilik yapısı sergileyebilmektedir (Öztürk, 2010:64). Şiddet sonucu kadınların aile ve sosyal çevresiyle iletişimi bozulmakta, toplum içerisindeki statüsü daha da zayıflamaktadır (Öztürk, 2015b:23). Kadına yönelik şiddet; kadının sağlık hizmetlerine ulaşımını, sağlıklı koşullar altında yaşamasını, eğitim imkanlarına erişimini, çalışma hayatına katılımını, karar alma mekanizmalarına katılımını ve gelişimini engelleyen toplumsal bir sorundur (Öztürk, 2013). Kadınların erkekler tarafından şiddete uğraması, toplumsal alanda aktif bir rol üstlenmesini engellemekte, kadınların kendi çocuklarına şiddet eğiliminde bulunma riskini arttırmakta, şiddetten kurtuluş yolu olarak istenmeyen evliliklere, bedende kalıcı hasarların oluşmasından ölüme kadar birçok olumsuz sonuçlara yol açmaktadır (Bora ve Üstün, 2005). Kadının isteği dışında hamile kalması ve kürtaja zorlanması, cinsel birliktelik zamanı hastalığa yakalanması, hafıza kaybı geçirmesi, sağlık sorunlarını ihmal etmesi, alkol ve uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklara yakalanması da kadına yönelik şiddetin olumsuz etkilerindedir (Kadın Dayanışma Vakfı, 2017:17). Şiddet sonucu kadınlar şiddet uygulayan erkeklere karşı güven sorunu yaşamakta, motivasyonları düşmekte, intihar eğiliminde bulunmakta, kendilerini suçlamakta, maruz kaldıkları şiddet karşısında çaresiz olduklarını düşünmektedir (İsmayılova, 2017: 11,20,22). Mağdur kadınlar her zaman korku ve endişe altındadır. Attıkları her adımda kocalarının nasıl bir tepki vereceğini düşünmektedir. (Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası ve “Təmiz Dünya” Qadınlara Yardım İctimai Birliyi, 2014). Karar alma sürecinde bütün bunların etkisiyle kadınlar haklarını koruyamaz hale gelmekte, karşılaştıkları zorluklarda kendilerini güçsüz görmekte, bireysel sınırlarını çizemez hale gelmektedir (Sargin, 2012:14).

2.6. Kadına Yönelik Şiddetin Çocuklar Üzerindeki Etkileri

Erkeklerin uygulamakta olduğu şiddet sadece kadınlar üzerinde olumsuz etki oluşturmamakta aynı zamanda çocukların yaşamlarında da duygusal ve davranışsal çeşitli sıkıntıların oluşmasına neden olmaktadır. Şiddet ortamına tanık olan veya bizzat maruz kalan çocuğun gelişim sürecinde karşılaştığı şiddet, yaşamının bütünleyici bir parçası olmaktadır (İçli vd., 1995:17). Şiddetin çocuklar üzerindeki olumsuz etkileri çocuğun yaşına ve diğer özelliklerine göre farklılık göstermektedir. Çocukların hamilelik döneminde şiddete maruz kalması onların doğmadan ölümüne neden olabilmektedir (Erseçen ve Tosun, 2015:29). Doğduktan sonra da fiziksel ve zihinsel sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Öztürk, 2015b:23).

Ev içinde yaşanan şiddet erkek çocuklarının şiddeti öğrenilmiş bir davranış olarak sosyal çevresine, evlendikten sonra karısına uygulamasında etkili olmaktadır (Şenol ve Yıldız, 2013:14). Şiddet ortamında büyüyen kız çocuklarıysa evlendikten sonra kocalarından gelen şiddete karşı kabullenici bir tavır sergilemektedir (Sargin, 2012: 15). Erkeklerin yaklaşık üçte biri şiddet uygulamakta, şiddet içerikli ailenin yetiştirdiği çocukların yarısından fazlası da şiddet eğiliminde bulunmaktadır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2014).

Çocuklar ailede tanık oldukları şiddeti sorgulamamakta çocukların örnek aldıkları büyüklerinin davranışları zihinlerinde meşruiyet kazanmaktadır (Şenol ve Yıldız, 2013:22). Çocukluk döneminde şiddet ortamında büyüyen kadınlar şiddetin açmış olduğu kalıcı hasarların etkisiyle çocuklarını genç neslin gelişiminde sağlam bireyler olarak yetiştirememektedir (İsmayılova, 2017:14). Uyku rejiminin bozulması, hiçbir neden yokken baş ağrılarının artması, günlük normalden daha az gıda alımı, mide bulantısı gibi bedensel belirtiler şiddet sonucunda kendini gösterebilmektedir. Çocuklar şiddete maruz kalmamak için yalan söylemeyi tercih etmektedir. Zamanla babasına duyduğu güven azalmakta, korkuya dayalı bir ilişki kurulmaktadır. Şiddet çocuğun akranlarıyla eşit bir şekilde gelişiminin önünde de bariyer oluşturmaktadır. (Şenol ve Yıldız, 2013:22). Şiddet içerikli aile ortamında sosyalleşen çocuklar diğer çocuklara göre kolaylıkla ihmal ve istismara açık hale gelmektedir (Erseçen ve Tosun, 2015:29). Şiddet ortamında büyüyen çocuk, şiddet karşısında kendini sorumlu görmekte, annesini koruyamadığı için kendini suçlamakta, korku ve kaygı içinde olmakta, derslerindeki başarı oranı düşmekte, gelişim geriliği yaşamakta ve içine kapanmaktadır (Öztürk, 2015b:23). Şiddet çocuklar

üzerinde travmatik hasarlar bırakmaktadır. Böyle çocuklar çekingen, sert karakterli, etrafına karşı güvensiz, toplumdan dışlanmış olmaktadır (İsmayılova, 2017:17).

2.7. Kadına Yönelik Şiddetin Toplum Üzerindeki Etkileri

Kadınların maruz kaldığı şiddet, bireysel boyutları aşarak toplumda da kalıcı hasarlar oluşturabilmektedir (Polat, 2015:23). Kadın ve erkekler arasındaki şiddet içerikli ilişkiler toplumda şiddetin artmasına ve yaygın bir hal almasına yol açmaktadır. Kadına yönelik şiddet, toplumun kanayan yarası olan şiddetin kuşaktan kuşağa aktarılacak sakat bir topluma doğru yol almasında aracı olmaktadır (Ayman ve Şenol, 2014:22). Şiddetin meşrulaştırılarak yaygınlaşması demokratik gelişimi de zorlaştırmaktadır (Öztürk, 2015b:23).

Toplumda şiddetin artmasıyla sorunların şiddetten uzak bir şekilde çözülmesi engellenmekte bu da bazı bedellerin ödenmesine yol açmaktadır (Ayman ve Şenol, 2014:22). Kadınların şiddet nedeniyle ayrılmaz bir parçası olduğu toplumun ekonomik, siyasi, sosyal alanında aktif bir şekilde veya hiçbir şekilde yer almaması devletin her açıdan gelişiminin önünde büyük bir engeldir (Sargın, 2012:14). Toplumun geleceğini şekillendirmede önemli yere sahip olan kadınların şiddete uğraması yaşam standartlarının yükselmesinin önünde bariyer oluşturmaktadır (Harcar-Çakır, Sürgevil ve Budak 2008:52).

Kadın ve çocuğun mağdur, erkeğin ise fail olduğu şiddet içerikli ilişki toplumsal ayrışmalara neden olmakta, bireyler arasındaki iletişimde soğukluk oluşturmaktadır. Şiddet, toplumda insanların birbirlerine olan güvenini sarsmaktadır. Kadınların şiddete maruz kaldıkları ortamlarda eşitlik anlayışı ve şiddet içermeyen yaklaşımları geliştirmek oldukça zordur (Ayman ve Şenol, 2014:22). Fail erkeğin maruz bıraktığı şiddet; toplumsal gelişimin yavaşlamasında, verimliliğin azalmasında, suç oranlarının artmasında, demokratik süreçlere katılımın belirli ölçüde azalmasında olumsuz ve derin etkiler bırakabilmektedir. Şiddete maruz kalan kadınlara psikolojik ve hukuki destek verilmesi, şiddet faili erkeklerin tutuklanması ve cezalandırılmasına ayrılan zaman, şiddetle mücadele eden kişilere bu kapsamda verilen eğitimler şiddetin devlet bütçesine ve kalkınmasına ne derecede olumsuz bir etki bıraktığının açık örneğidir (Erseçen ve Tosun, 2015:29).

Kadına yönelik şiddet sadece bireysel boyutta kadınların değil, tüm toplum üzerinde olumsuz etki bırakmaktadır. Söz konusu sebepten dolayı şiddetin ortadan kaldırılması uğruna verilecek mücadele sadece bireysel olarak kadınların değil genel anlamda toplumla birlikte mücadele edilmesi gereken toplumsal bir sorundur (Sakallı-Uğurlu ve Ulu, 2003:54).

3. SONUÇ ve ÖNERİLER

Şiddet tüm toplumlarda görülen, karmakarışık yapıya sahip olan çok yönlü toplumsal bir sorundur. Kadının maruz kalmakta olduğu şiddet cinsiyet ayrımcılığının ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en yıkıcı yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar erkekler tarafından maruz kalmakta oldukları şiddet sonucu denetim ve baskı altında yaşamaya mecbur bırakılmaktadır. Şiddet faili erkekler kadınlara devamlı şiddet uygulamakla onları çaresiz, şiddetle mücadelede savunmasız bir duruma getirmektedir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede kadınların kamusal ve politik yaşama aktif katılımı için ek fırsatlar sunulmalıdır (CEDAW, 2009). Kadına toplumdaki yerini, hangi hak ve hukuklara sahip olduğunu öğretilerek kadının kamusal yaşama aktif bir şekilde katılımını sağlamak mümkündür. Kadınlar ve çocuklar için güvenli yaşam koşulları oluşturulmalıdır.

Şiddetin ortadan kaldırılmasında önemli yere sahip olan kadın konuk evlerinin sayısının, donanımının ve kalitesinin artırılması gerekmektedir. (CEDAW, 2014). Aile danışma merkezlerinin ve 7/24 faaliyet veren telefon hatlarının sayısı daha da artırılmalıdır. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadın haklarının daha etkin bir şekilde korunması için ulusal mekanizmaların kurulmasıyla birlikte devletler de söz konusu alanda sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri için elverişli koşullar yaratmalıdır.

Şiddetle mücadelede çıkarılan yasa ve hükümlülükler daha da geliştirilmeli, uygulamadaki aksaklıklar giderilmelidir (CEDAW, 2014). Şiddeti önlemek için şiddet mağduru kadınların yanı sıra erkekler de eş zamanda sosyal rehabilitasyon desteği sağlanmalıdır. Şiddetle mücadelede şiddet ortamında yaşamını devam ettiren aile üyelerine de gereken sosyal hizmet müdahalesi yapılmalıdır. Eğitim sistemi cinsiyetçi öğelerden arındırılmalıdır. Eğitim programlarında cinsiyete duyarlı içerikleri ele alan konular ders kitaplarında belirtilmelidir.

Bilgi eksikliğinin üstesinden gelmek için kadının maruz kalmakta olduğu şiddetin nedenlerini, artış hızını ve sonuçlarını kapsayan bilimsel araştırmalar yapılarak veriler toplanmalı ve analiz edilmelidir (CEDAW, 2009). Mağdur kadının şiddet faili erkeğe olan ekonomik bağımlılığını önlemek için de kadınlara yönelik yapılan sosyo-ekonomik iyileştirmeler arttırılmalıdır.

Şiddet mağduru kadınlara gereken profesyonel yardımı veren eğitilmiş insanlar yetiştirilmelidir (Qanunun Aliliyi və İnsan Hüquqları Şöbəsi. ATƏT-in Bakı Ofisi, 2013). Bunun yanı sıra kadınlar güvenlik güçlerine ve mahkemeye güven duymadıkları için başvurmamaktadır. Belirtilen nedenden dolayı farkındalık kampanyaları arttırılarak şiddetle mücadele kapsamında mağdur kadınların mahkemeye ve adli kurumlara başvurusu sağlanmalıdır.

Verilen hizmetlerin daha kaliteli ve etkili olabilmesi için mahkeme ve polis merkezlerinde çalışan kadınların sayısı arttırılmalıdır (CEDAW, 2009). Polis kurumunun mevcut yapısı içerisinde uzmanlaşmış bölümlerin veya görevlilerin belirlenmesi de tavsiye edilmektedir (Vətəndaşların Əmək Hüquqlarını Müdafiə Liqası və "Təmiz Dünya" Qadınlara Yardım İctimai Birliyi, 2014). Kadına yönelik şiddet sağlık hizmetleri, kolluk kuvvetleri, adalet hizmetleri, sosyal hizmetler gibi pek çok ilgili alanların ortak çabaları sonucu önlenebilecek bir sorundur (Demokratiya Monitoru İctimai Birliyi, 2017). Şiddetle mücadelede önemli sorunlardan biri de güvenilir verilerin elde edilmesinde yaşanan sıkıntılardır. Sorunun giderilmesi yönünde devlet ve özel kurumların elde ettiği verilerle ortak bir veri kılavuzu oluşturulmalı ve sistematik hale getirmelidir.

KAYNAKÇA

- AİLE VE SOSYAL POLİTİKALAR BAKANLIĞI (2017). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı 2016-2020. Erişim adresi: <https://ailevecalisma.gov.tr/ksgm/ulusal-eylem-planlari/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-plan/>. Erişim tarihi: 07.12.2019.
- AKKAŞ, İ. ve UYANIK, Z. (2016). Kadına Yönelik Şiddet. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 32-42.
- AKTAŞ MAVİLİ, A. (2006). *Aile İçi Şiddet: Kadının ve Çocuğun Korunması*. (2.Baskı). Ankara: Elma Yayınevi.
- ARAT, Y. ve ALTINAY, A. G. (2008). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*. (2.Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.
- AŞKIN, E. Ö. ve AŞKIN, U. (2017). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Yoksulluk İlişkisi: Aile İçi Şiddet Mağduru Kadınlar Üzerine Bir Araştırma. *Kapadokya Akademik Bakış Dergisi*, 1(2), 16-37.
- ATAUZ, A. (2013). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi. Erişim adresi: <https://www.icisleri.gov.tr/kadina-yonelik-aile-ici-siddetin-onlenmesi-projesi>. Erişim tarihi: 27.07.2019.
- AYMAN, Z. ve ŞENOL, N. (2014). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Nedenleri, Sonuçları, Alınacak Önlemleri. E. H. Çakır, I. Gürel, N. Otaran. (Ed.), *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Projesi*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- BAGA, G. ve KISMET, A. (2005). *Kadına Yönelik Şiddet*. İstanbul: Amargi Yayıncılık.
- BMT-NİN ƏHALİ FONDUNUN (UNFPA) AZƏRBAYCANDAKI NÜMAYƏNDƏLİYİ / AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ AİLƏ, QADIN VƏ UŞAQ PROBLEMLƏRİ ÜZRƏ DÖVLƏT KOMİTƏSİ (AQUDPK). (2018). Azərbaycanda Gender Bərabərliyi və Gender Münasibətləri: Mövcud Vəziyyət və İmkanlar. Kişilərin Gender Bərabərliyinə Münasibətinə Dair Tədqiqatın (IMAGES) Nəticələri Üzrə Hesabat. Bakı, Azərbaycan.
- BORA, A. ve ÜSTÜN, İ. (2005). *Sıcak Aile Ortamı, Demokratikleşme Sürecinde Kadın ve Erkekler*. İstanbul: TESEV Yayınları.
- CİHAN, Ü. ve KARAKAYA, H. (2017). Kadın-Erkek Kavramları Bağlamında Şiddet ve Şiddetle Mücadelede Sosyal Hizmetin Rolü. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(4), 297-324.

- ÇAHA, H., SARE AYDIN, E. ve ÇAHA, Ö. (2014). *Değişen Türkiye'de Kadın*. (1.Baskı). İstanbul: Kadın ve Demokrasi Derneği.
- ÇALIŞKAN, H. ve ÇEVİK, E. İ. (2017). Kadına Yönelik Şiddetin Belirleyicileri: Türkiye Örneği. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(14), 218-233.
- DEMOKRATİYA MONİTORU İCTİMAİYİ BİRLİYİ. (2017). Bərabərlik Hüququ, Məişət Zorakılığı ilə Mübarizə Və Ayrı-Seçkiliyin Qadağan Olunmasının Təşviqi Sahəsində Cari Vəziyyət: Beynəlxalq Təcrübə və Azərbaycandakı Xüsusiyyətlər, Problemlər və Onların Həll Yolları. Erişim adresi: <https://www.democracymonitor.org.az/>. Erişim tarihi: 12.10.2019.
- DİŞSİZ, M. ve HOTUN ŞAHİN, N. (2008). Evrensel Bir Kadın Sağlığı Sorunu: Kadına Yönelik Şiddet. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 1(1), 50–58.
- DOĞAN, R. (2014). Kadına Yönelik Şiddetin Bir Türü Olarak, Israrlı Takip (Stalking) Kavramı ve Suçu. *Ankara Barosu Dergisi*, (2), 135-154.
- EDİZ, A. ve ALTAN, Ş. (2017). Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet Üzerine Bir Alan Araştırması. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, (Özel Sayı), 397-409.
- EFE, Ş. Y. ve AYAZ, S. (2010). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Kadınların Aile İçi Şiddete Bakışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (11), 23-29.
- ENGSTRÖM, G. (2013). *Aile İçi Şiddet Çaresi Ne?* İstanbul: Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri.
- ERSEÇEN, D. ve TOSUN, Z. (2015). *Kadın Danışma Merkezi İşleyişi Eğitimi El Kitabı*. (İlk Baskı). Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı.
- GÜNGÖRMÜŞ, Z., KARADAĞ, G. ve TANRIVERDİ, D. (2014). Kadınların Evrensel Sorunu: Şiddet. *Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(2), 53-61.
- HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ (2014). *2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C. Kalkınma Bakanlığı, TÜBİTAK.
- HARCAR-ÇAKIR T., Ö., SÜRGEVİL, O. ve BUDAK, G. (2008). Kadına Yönelik Şiddet ve Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu. *Toplum ve Demokrasi*, 2(4), 51–70.
- İBİLOĞLU, A. O. (2012). Aile İçi Şiddet. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(2), 204-222.
- İÇLİ, T. (2013). *Kadın Suçluluğu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İÇLİ, T. G., ÖĞÜN, A. ve ÖZCAN, N. (1995). *Ailede Kadına Karşı Şiddet ve Kadın Suçluluğu*. Ankara: Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayını.
- İSMAYİLOVA, N. (2017). *Zorakılığa "YOX" Deyək-Ailəmizi Qoruyaq!* Bakı: "Şərq-Qərb" Mətbəəsi.
- KADIN DAYANIŞMA VAKFI (2017). *Kadına Yönelik Şiddet*. Ankara: Ezgi Ofset ve Matbaacılık.
- KAPTANOĞLU, İ. Y. (2014). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Rapor*. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- KARAL, D. ve AYDEMİR, E. (2012). *Türkiye'de Kadına Yönelik Şiddet*. Ankara: Uluslararası Strateji Araştırmaları Kurumu Yayınları.
- MOR ÇATI KADIN SIĞINMA VAKFI (2017). 2017 Yılı Faaliyet Raporu. Erişim adresi: <https://www.morcati.org.tr/tr/neler-yapiyoruz/faaliyet-raporlari/451-mor-cati-2017-yili-faaliyet-raporu>, Erişim tarihi: 21.05.2020.
- ÖZTUNALI-KAYIR, G. (1998). Kadına Yönelik Şiddetin Araştırılması Sorunları. Mor Çatı Kolektifi (Ed.), *Geleceğim Elimde*. (Birinci Baskı). İstanbul: Mor Çatı Yayınları.
- ÖZTÜRK, A. B. (2013). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Neredeyiz? Feminist Sosyal Çalışma Bağlamında Bir Değerlendirme. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 195-208.

- ÖZTÜRK, A. B. (2015a). *Bebekten Katile "Erk"ten Erkeğe*. D. Güler Aydın (Ed.), Kadına Yönelik Şiddetin Ekonomi Politikası. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- ÖZTÜRK, A. B. (2015b). *Kadınlarla Eğitici Eğitimi El Kitabı*. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı.
- ÖZTÜRK, E. (2010). *Türkiye'de Aile İçi Şiddet, Kadın Sığınma Evleri ve Din*. İstanbul: Birey Yayıncılık, 79.
- POLAT, O. (2015). *Şiddet*. İstanbul: Seçkin Yayıncılık.
- QANUNUN ALİLİYİ VƏ İNSAN HÜQUQLARI ŞÖBƏSİ. ATƏT-İN BAKI OFİSİ (2013). Azərbaycan Məhkəmə Sistemində Məişət Zorakılığı ilə Bağlı İşlər. Erişim adresi: <http://www.osce.org/az/baku/110045?download=true>. Erişim tarihi: 03.01.2020.
- SAKALLI-UĞURLU, N. ve ULU, S. (2003). Evlilikte Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Tutumlar: Çelişik Duygulu Cinsiyetçilik, Yaş, Eğitim ve Gelir Düzeyinin Etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 6(11), 53-65.
- SARGIN, A. (2012). Kamu Kurumları ve Kadın Sivil Toplum Örgütleri İçin Kadına Yönelik Şiddet ile Mücadele ve Şiddete Uğrayan Kadınlara Destek Mekanizmaları. Türkiye'nin Az Gelişmiş Bölgelerindeki (Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgeleri). *Kadın ve Kadın STK'larının Güçlendirilmesi Projesi*. Erişim adresi: https://www.gapcatom.org/wp-content/uploads/2014/09/siddet_kitapcik.pdf. Erişim tarihi: 15.09.2019.
- ŞENOL, D. ve YILDIZ, S. (2013). *Kadına Yönelik Şiddet Algısı-Kadın ve Erkek Bakış Açılıyla*. Ankara: Mutlu Çocuklar Derneği Yayınları.
- TAŞDEMİR AFŞAR, S. (2015). Türkiye'de Şiddetin "Kadın Yüzü". *Sosyoloji Konferansları*, (52), 715-753.
- TÜRKMEN, A. (2009). Yeni Bir Hukukî Olgu Olarak Israrlı Takip ve Taciz (Stalking) ve Bunun Türk Medenî Hukuku Bakımından Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(Özel Sayı),1387-1434.
- UNITED NATIONS CONVENTION ON THE ELIMINATION OF ALL FORMS OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN [CEDAW] (2009). Responses to the List of Issues and Questions with Regard to the Consideration of the 4th Periodic Report: Azerbaijan, 26 May 2009, CEDAW/C/AZE/Q/4/Add.1. <https://www.refworld.org/docid/4a657ab10.html>. Erişim tarihi: 05.02.2020.
- UNITED NATIONS CONVENTION ON THE ELIMINATION OF ALL FORMS OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN [CEDAW] (2014). List of Issues and Questions in Relation to the 5th Periodic Report of Azerbaijan: Committee on the Elimination of Discrimination Against Women: Addendum. Available At: <https://digitallibrary.un.org/record/791547>. Erişim tarihi: 08.03.2020.
- UNITED NATIONS CONVENTION ON THE ELIMINATION OF ALL FORMS OF DISCRIMINATION AGAINST WOMEN [CEDAW] (1993). 85th Plenary Meeting, General Assembly A/RES/48/104. Available At: https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.21_declaration%20elimination%20vaw.pdf. Erişim tarihi: 16.04.2019.
- VATANDAŞ, C. (2003). *Aile ve Şiddet: Türkiye'de Eşler Arası Şiddet*. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları.
- VƏTƏNDAŞLARIN ƏMƏK HÜQUQLARINI MÜDAFİƏ LİQASI, "TƏMİZ DÜNYA" QADINLARA YARDIM İCTİMAİ BİRLİYİ. (2014). Məişət Zorakılığına Qarşı Müdafə Tədbirləri Qanunvericilik və Onun Tətbiği Praktikasi. Erişim adresi: http://labourrights-az.org/wp-content/uploads/2014/10/Meishet-zorakiligi_SON_neshr-versiyas%C4%B1.pdf. Erişim tarihi: 05.01.2019.
- YILDIRIM, A. (1998). *Sıradan Şiddet: Kadına ve Çocuğa Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları*. İstanbul: Boyut Kitapları.